

Anja Fagerbæk

«Du ser det ikke før du tror det»

«You don't see it until you believe it»

Bacheloroppgave i barnevern

Veileder: Anne Grytbakk

September 2022

Anja Fagerbæk

«Du ser det ikke før du tror det»

«You don't see it until you believe it»

Bacheloroppgave i barnevern

Veileder: Anne Grytbakk

September 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I dag er internett og sosiale medier svært utbredt blant barn og unge helt ned til barneskolealder. I den digitale verden finnes det uendelig med muligheter på både godt og vondt. Har vi som arbeider med barn og unge og omsorgspersonene deres innblikk og kunnskap om hva barn foretar seg i den digitale verden og hvilke muligheter det finnes? Tør vi og tåler vi å høre om seksuelle overgrep, og videre sette oss inn i hvordan overgripere utnytter barn og unge på en arena hvor man har tilgang til en verden uten begrensinger?

I denne bacheloroppgaven vil jeg forsøke å belyse kunnskap om seksuelle overgrep via internett. Dette ved å presentere kunnskap om digitale overgrep mot barn og unge. Det vil videre gi et innblikk i barns seksuelle utvikling og skadevirkningene som kan følge av seksuelle overgrep. Det vil også være et fokus i denne oppgaven å se på om kompetanse og kunnskap på området kan være med på å forebygge, avdekke eller forhindre seksuelle overgrep mot barn og unge via internett. Avslutningsvis vil jeg forsøke å gi svar på hvordan kunnskap kan være med å forebygge digitale overgrep.

Abstract

Today, the internet and social media are very widespread among children and young people, all the way down to primary school. In the digital world, there are endless possibilities for both good and bad. Do they who work with children and young people and their caregivers, have insight and knowledge about what children do in the digital world and what opportunities there are? Do they dare and tolerate hearing about sexual abuse, and further familiarize ourselves with how abusers exploit children and young people in an arena where you have access to a world without restrictions?

In this bachelor's thesis, I will try to shed light on knowledge about sexual abuse on the internet. This by presenting knowledge about digital abuse against children and young people. It will also provide an insight into children's sexual development and the harmful effects that can result from sexual abuse. It will also be a focus of this assignment to see whether expertise and knowledge in the area can help to detect or prevent sexual abuse of children and young people on the internet. In conclusion, I will try to answer how knowledge can help prevent digital abuse.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstract	1
Innledning	3
1.1 Presentasjon av tema og problemstilling	3
1.2 Bakgrunn for oppgaven.....	3
1.3 Definisjon av begreper	5
1.4 Oppgavens avgrensninger	5
1.5 Oppgavens struktur	6
Metode	6
2.1 Litteraturstudie og litteratursøk.....	6
2.2 Forforståelse og kildekritikk	7
Juridiske rammer.....	7
Teori.....	8
4.1 Hva vet vi om overgrep mot barn og unge via internett?.....	8
4.2 De utsatte barn og unge – Barns tilknytning og seksuelle utvikling.....	10
4.3 Skadevirkninger av seksuelle overgrep via internett	12
4.4 Resiliens.....	15
Diskusjon / Drøfting	15
Avslutning.....	18
Litteraturliste.....	21

Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

I 2021 mottok sentrene mot incest og seksuelle overgrep 38 701 henvendelser, og statistikkene viser en økning hvert år siden 2014. I denne statistikken opplyser mange av de som er utsatt for seksuelle overgrep at overgrepene startet i ung alder. Hele 56% var 14 år eller yngre når overgrepene startet og 26% ble utsatt for overgrep før fylte 7 år. (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022).

Internett og sosiale medier er i dag blitt allemannseie, hvor barn helt ned i barneskolealder har tilgang til både telefon, nettbrett og pc. Ofte har også barn tilgang til nettbrett igjennom skolen. Dagens generasjon vokser opp i en digital verden som tidligere generasjoner ikke har vært en del av, og som er på mange måter er veldig forskjellig fra den oppveksten tidligere generasjoner har opplevd. Kan det være et problem for dagens barn og unge at foreldregenerasjonen ikke har vokst opp i dagens digitale verden, og dermed ikke har inngående kjennskap til, eller «kjent på kroppen» hva som rører seg på internett i dag og dernest ikke vet helt hvordan man kan beskytte barna sine mot det?

Seksuelle overgrep mot barn kan omtales som et samfunnsproblem. Den digitale verden barn og unge beveger seg i er uten begrensninger, hvor mange personer oppholder seg med uheldige motiver, og langt fra alle vil barn og unge vel. På bakgrunn av dette er oppgavens tema; seksuelle overgrep mot barn på internett. Hvordan kan hjelpeapparat, privatpersoner, foreldre og andre forhindre at det skjer overgrep mot barn og særlig over internett nå som barn har lettere tilgang til en verden uten begrensninger? Dette kan være et stort arbeid uten gode svar. For å muliggjøre gode svar er jeg nysgjerrig på å finne ut om kunnskap om temaet kan være med å motvirke at det skjer, og kanskje gjøre det vanskeligere for overgriperne og utføre overgrep på internett. Derfor blir problemstillingen for denne oppgaven: «Hvordan kan økt kunnskap om digitale overgrep forebygge seksuelle overgrep mot barn og unge via internett?»

1.2 Bakgrunn for oppgaven

I min praksisperiode i studie jobbet jeg ved et kommunalt barnevern som saksbehandler. En av sakene jeg fikk kjennskap til handlet om en omsorgsperson som hadde lastet ned seksuelt innhold av barn på internett og var siktet for oppbevaring av dette. I tillegg var det bekymring knyttet til om dens eget barn var utsatt for noe av seksuell art. Min opplevelse var at barnevernstjenesten i kommunen var usikker på hvordan man skulle ta tak i slike saker.

Saken ble derfor lagt i bero til politiet har avsluttet sin sak. Den andre omsorgspersonen var veldig bekymret og tok kontakt med barneverntjenesten flere ganger. Hun søkte da bekreftelse og svar på hvordan de skulle ta tak i dette videre og hvordan hun skulle forholde seg til situasjonen og barnet sitt. Det eneste barneverntjenesten gjorde var å skrive en anbefaling om at omsorgspersonen som var siktet ikke burde ha samvær med barnet før saken var avklart. I denne aktuelle saken var det ingen som snakket med eller undersøkte omstendighetene rundt barnet, da politiet kun tok seg av siktelsen som omhandlet oppbevaring av seksuelt innhold av barn, og barneverntjenesten la saken i bero til politiet var ferdig med etterforskning. Hva grunnen til det er har jeg undret meg over, jeg har ingen gode svar på hvilke aktuelle tiltak eller undersøkelser som burde blitt gjort, annet enn at noe bør gjøres. Kan grunnen til dette være at det er mangel på kunnskap hos barnevernspedagoger, politi og andre hjelpeapparat? At man da ikke tør å bevege seg inn på saker som går under flere fagfelt og tverrfaglig kompetanse, det blir for skummelt, usikkert eller ubehagelig slik at det kan bli lettere å legge slike saker på vent? Denne erfaringen mener jeg taler for at det er høyst aktuelt og barnevernsfaglig relevans å kjenne til hvordan man avdekker eller forhindrer overgrep mot barn og hvordan dette også gjøres på internett.

I etterkant av praksistiden med de erfaringene jeg gjorde meg, og generelt livets erfaringer med barn som blir utsatt for seksuelle overgrep ble ønske om å skrive om seksuelle overgrep mot barn vekket. I etterkant av praksistiden leste jeg en bok som ga et ekstra engasjement spesielt på nettovergrep, det var «Det mørkeste rommet» av Hilde Reikås og Ingunn Røren, 2021. Den beskriver politiets «operasjon Dark Room», hvor de avslørte store mengder pedofile som opererte på internetts mørkeste side. Denne og flere bøker jeg har lest viser at overgrep skjer ofte i lukkede samfunn, hvor de i større grad beveger seg over på internett, og videre på det mørke nettet. Overgrep mot barn har vært og er fortsatt veldig utbredt. Kan dette være for at det er for lite kunnskap på området, og at barn kanskje ikke er klar over at det de blir utsatt for ikke er greit og faktisk ikke er lov i Norge? Hvordan skal barn klare å sette grenser for seg selv dersom de ikke har kjennskap til, eller har lært seg hva grensene er? Alle disse spørsmålstillingene var med på å motiverte meg, og ble bakgrunnen for at denne oppgaven ble til.

Samtidig vil jeg argumentere for at dette temaet er barnevernsfaglig relevant da 9297 barn mellom 0-18 år var under barnevernets omsorg i 2020 (Bufdir, 2020). Det vil si at vi som barnevernspedagoger vil ha ansvar for omsorgen for noen av disse barna i institusjoner og fosterhjem. Har vi nok kunnskap om hvordan overgrep mot barn på internett foregår slik at vi

er i stand til å gjenkjenne, avdekke eller oppdage at noen av barna i barnevernets omsorg blir utsatt for dette? Har vi nok kompetanse slik at vi kan snakke med barna om hvordan de setter grenser for seg selv på internett, og hvilke muligheter og konsekvenser handlinger har på internett?

1.3 Definisjon av begreper

I denne oppgaven bruker jeg mye seksuelle overgrep mot barn og unge på internett, så lenge ikke annet er spesifisert i teksten menes det her barn mellom 0 og 18 år. Med **seksuelle overgrep** menes alle former for overgrep av seksuell art som voldtekt, seksuell omgang eller seksuelle handlinger mot barnet. Overgrep er når en tvinger, truer eller lokker barn til å delta eller se på alle seksuelle former som beskrevet over (Aasland, 2018, s.35-35). I dette tilfellet på internett som omhandler at man tar bilder eller film av at barn gjør noe med seg selv eller andre på oppfordring av overgriperen. Dette kan også beskrives som **nettovergrep**. Dette begrepet omfatter også begrepet **seksuell utnyttelse** av barn og unge over internett. Dette kan forstås som et samlebegrep for flere typer seksuallovbrudd som omhandler deling av bilder eller videoer som fremstiller barn seksuelt, og omhandler seksuell utpressing som får barn til å gjøre handlinger på seg selv eller andre via internett. Seksuell utnyttelse gjelder alle former for seksuell kontakt med barn og unge. **Seksuell utpressing** handler om at et menneske presser et annet for seksualisert materiale, gjerne først med å forlede eller true mottakeren. (Kripos, 2019, s. 10-14). Det kan være litt vanskelig å sette et eksakt skille mellom seksuelle overgrep og seksuell utnyttelse av barn og unge da det ene kan skli over i det andre.

Internett i denne oppgaven omhandler det åpne nettet som vi alle kjenner til, det mørke nettet og det dype nettet. Det **åpne nettet** består av all informasjon vi kan oppspore gjennom kjente søkemotorer som for eksempel Google. Det **mørke nettet** er et sted vi ikke kommer til via vanlige og kjente søkemotorer, for å komme dit kreves det ofte egne internettsesere. Her kan man finne forskjellige markeds plasser for kjøp og salg av ulovlige tjenester og produkter som overgrep mot barn eller deling av overgrepsmaterialer som omhandler barn. Det **dype nettet** er et sted man ikke kan komme til uten en eksakt URL-adresse eller invitasjon av andre som oppholder seg der. (Kripos, 2019, s. 12-13).

1.4 Oppgavens avgrensninger

Seksuelle overgrep og krenkelser mot barn kan både skje på internett og i den reelle verden. Jeg har valgt å rette denne oppgaven mot seksuell utnyttelse eller overgrep mot barn og unge over internett, da dette kan være et problem som vokser seg stadig større i takt med at

teknologien utvikler seg. Mye av internett er et stort rom som kan oppleves som spennende, informasjonsrikt, nyttig med også skummelt og uoversiktlig med uante muligheter på både godt og vondt. Oppgaven vil også handle om at kunnskap kan ha en betydelig rolle for å forhindre og avdekke uønskede hendelser som skjer via internett.

Samtidig som vi snakker om overgrep mot barn og unge på internett, mener jeg det er behov for også å nevne hvem som forgriper seg eller utnytter barn og unge. I denne oppgaven velger jeg å rette søkelys på unge voksne og voksne over 18 år, og ikke barn som utfører grenseoverstridene seksuelle handlinger mot barn eller barn som sprer seksuelt innhold av andre barn på internett. Denne oppgavens tema favner veldig bredt, det er derfor et behov for å avgrense. Jeg velger derfor at denne oppgavens fokus er at de som utfører seksuell utnyttelse av barn over internett er voksne mennesker som i utgangspunktet skal inneha god moral og vite hva som er etisk riktig og galt og inneha kunnskap om norske lover og regler.

1.5 Oppgavens struktur

Videre i denne oppgaven vil jeg kort presentere metoden som er benyttet i denne oppgaven og belyse hvilke refleksjoner jeg har gjort meg med tanke på for forståelsen og videre kildekritikk før jeg skrev oppgaven. Deretter går jeg kort inn på noen sentrale juridiske rammer problemstillingen er relevant for. I teoridelen presenterer jeg først hva vi vet om seksuelle overgrep mot barn og unge via internett, deretter skriver jeg noe om barns utvikling, konsekvenser av seksuelle overgrep. Videre om resiliens for å få leseren gjennom oppgaven med et godt innblikk og kunnskap om internett relaterte overgrep mot barn og unge. Deretter kommer diskusjonsdelen, hvor jeg forsøker å drøfte flere sider for å belyse problemstillingen. Avslutningsvis vil jeg forsøke å gi en konklusjon på problemstillingen.

Metode

2.1 Litteraturstudie og litteratursøk

Metoden er verktøyet man benytter seg av for å skaffe seg stoff eller informasjon om det temaet man vil undersøke og skrive om. Retningslinjene fra NTNU som vi fikk utdelt ved semesterets start sier at denne oppgaven skal basere seg på en litteraturstudie. I en litteraturstudie skal man finne frem til forskning som er troverdig, teori og fagkunnskap. Denne oppgaven baseres på litteratur og fagbøker jeg har fått kjennskap til igjennom studie, pensumlitteratur og anbefalt av veileder, og deretter en metode som kalles snøballmetoden (Dalland, 2020 s.151), hvor man finner relevant litteratur gjennom annen litteratur man leser.

Jeg har også benyttet meg av litteratursøk gjennom søkemotoren Oria. Videre har jeg supplert med informasjon fra Bufdir sine nettsider og statistisk sentralbyrå. Utvalget av artiklene og bøkene jeg benytter meg av er valgt strategisk, noe som vil medføre at jeg på en faglig og relevant måte må argumentere for hvorfor jeg mener at akkurat disse artiklene er relevante og blir benyttet i denne oppgaven.

2.2 Forforståelse og kildekritikk

Ved å benytte seg av snøballmetoden må man være ekstra påpasselig med forforståelsen og være bevisst for risikoen for skjevhet i litteraturen jeg benytter meg av. Samtidig har jeg forsøkt og være bevisst min forforståelse og engasjement rundt tema, ved å lese nye artikler med nysgjerrighet, med et åpent sinn og et ønske om å lære noe nytt om temaet.

Med kildekritikk menes det å vurdere, men samtidig redegjøre for kriteriene jeg gjorde meg ved valg av litteratur (Dalland, 2020 s. 152). De artiklene som jeg har benyttet meg av er rapporter utgitt av blant annet Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Redd Barna og Kripos, det er kjente organisasjoner som også Norges styringsmakter henter kunnskapen sin fra, derfor er min vurdering at disse er å anse som pålitelige kilder. Jeg har tilstrebet og brukt primærkilder og søkt opp relevante sekundærkilder. Det har i få tilfeller ført til vanskeligheter, hvor dette har vært tilfellet har jeg referert til sekundærkildene i teksten etter Apa 6th manualen for kreditering.

Juridiske rammer

FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barne- og familiedepartementet, 1989) er sidestilt med Norges grunnlov og den skal «trumfe» andre norske lover dersom de slår fast ulike forhold. Barnekonvensjonen skal sørge for at alle statens og kommunens valg som omhandler barn og unge følger artiklene som følger av FNs barnekonvensjon. I denne oppgaven vil jeg fremheve artikkel 19 og artikkel 34. FNs barnekonvensjon artikkel 19 går ut på at partene skal treffe og gjennomføre tiltak for å beskytte barn mot vold, skader eller misbruk mens foreldre, verge eller andre har omsorg for barnet. Samtidig poengterer samme artikkel hva slike tiltak bør omfatte. Artikkel 34 går ut på at partene har et eget ansvar til å beskytte barn mot seksuelt misbruk og seksuell utnyttelse. I denne artikkelen er det beskrevet et særlig ansvar til å treffe tiltak for hindre at noen mennesker tvinger barn i ulovlig seksuell aktivitet, beskytte barn fra prostitusjon og ulovlige seksuelle handlinger og beskytte barn så de ikke blir brukt i pornografisk materiale.

Lov om barneverntjenester (1992) skal sikre at barn og unge skal få nødvendig hjelp dersom de lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. Det vil si at barnevernspedagoger har plikt til å varsle i fra dersom de får kjennskap til om barn blir utsatt for seksuell utnyttelse og det er med på å skade deres helse eller utvikling. Samtidig er barnevernspedagoger som jobber i kommunen ansvarlig for å treffe nødvendig hjelp og tiltak for å sikre hjelp, omsorg og beskyttelse i rett tid overfor barn og unge. Derfor er det høyst barnevernsfaglig aktuelt å ha kjennskap til hvordan overgrep eller seksuell utnyttelse av barn og unge på internett kan foregå.

Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg først presentere hva vi vet om seksuelle overgrep mot barn og unge på internett. Videre synes jeg det vil bli naturlig å gi en liten innføring i barns seksuelle utvikling og hvilke skadevirkninger seksuelle overgrep kan ha for de utsatte barna. Da oppgaven omhandler seksuell utnyttelse eller seksuelle overgrep mot barn via internett, mener jeg det er naturlig å ha kjennskap til hvordan barn er utviklet til å håndtere både de gode og vonde følelsene det kan innebære. Når vi er inne på konsekvenser av dette vil jeg gå nærmere inn på traume som en konsekvens av seksuelle overgrep via internett. Til slutt vil jeg presentere resiliens for å gi oppgaven en balanse. Der mange flere teorier som kan være relevant for å belyse viktige deler av utviklingen til barn både fysisk, sosialt, psykososialt og kognitivt på både mikro, makro og meso nivå, men som på grunn av oppgavens tidsramme og hovedfokus vil bli for altomfattende å gå inn på. Med de teoriene som er valgt håper jeg å kunne belyse hvordan noen viktige teorier som har betydning for barn utvikling, slik at man kan forstå konsekvensene av seksuell utnyttelse av barn.

4.1 Hva vet vi om overgrep mot barn og unge via internett?

I 2021 hadde så mange som 96% mellom 9- og 79 år tilgang til smarttelefon, av disse har så mange som 98% tilgang til internett. (MedieNorge). Disse tallene viser at store deler av barn og unge har tilgang til egne smarttelefoner eller andre enheter som de også har tilgang til internett via. En rapport av Staksrud & Ólafsson (2019) viser at så mye som 8 av 10 barn er en del av et sosialt nettverk, eller har en egen profil på en spillside eller et annet nettsted.

Videre vil jeg presentere noen statistikker på seksuelle overgrep mot barn for å forsøke å gi oppgaven et bilde av hvor mange barn dette kan gjelde. Statistikkene viser at 1 av 4 kvinner og 1 av 5 menn har i barndommen opplevd minst en hendelse av overgrep eller vold. Det vises også at 95-97% av overgrepene utføres av menn. (Thorsen & Hjemdal, 2014, s.110-

111). Betyr det at det er få kvinner som utfører overgrep eller kan det være vanskeligere å oppdage? I 2019 ble det anmeldt 36 saker som omhandlet voldtekt eller seksuelle overgrep begått via internett. I de samme sakene var det registrert markant flere fornærmede, faktisk over 500 stykker. Dette viser hvordan internett kan brukes av overgripere for å nå ut til flest mulig. Hvis man da ser på en sak Reikås og Røren (2021) presenterer i si bok hvor en student ble avslørt. Etter gjennomgang av studentens pc ble politiet sittende igjen med 800 forskjellige brukernavn studenten har vært i kontakt med. Av disse 800 kunne det både være ofre og andre overgripere, og hver av de andre overgriperne kunne de finne like lange lister på kontakter. Det viser at overgriperne har store nettverk og at forskjellige overgrepssaker gjerne kan være forbundet til hverandre. I global sammenheng har det økt fra 1 millioner rapporterte overgrep mot barn i 2010 til 17 millioner i 2019, og mange av disse sakene er knyttet til digitale overgrep (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021, s. 7).

De forskjellige sakene hvor overgriperne er avslørt og ofrene er identifisert ser man hvordan overgriperne går frem for å få en relasjon til barn og videre forlede dem til å gjøre handlinger for å tilfredsstille seg selv. Det vi vet er at overgriperne oppholder seg på de samme plattformene som barn og unge, gjerne plattformer som har en chatte-funksjon. Overgriperne utgir seg også gjerne for å være en annen person, ved å benytte seg av falske profiler på sosiale medier, eller utgi seg for å være for eksempel politi, kjendis eller en person som jobber i et modellbyrå, for å lure barn og unge til å sende bilder for å bli vurdert til en modelljobb for eksempel (Aasland, 2018). Kripos poengterer også at disse overgriperne har inngående kjennskap til barn og unges kommunikasjons- og uttrykksmåter slik at barn og unge har vanskelig med å gjennomskue de (Kripos, 2019, S. 24-25).

Kripos (2019, s. 24) beskriver også i rapporten ulike former for fremgangsmåter overgriperne kan benytte seg av for å forelede barn via internett. Den første er at overgriperen spør direkte mottakeren etter seksualiserte bilder eller filmer av seg selv, noe som flere barn gjennomfører i god tro på deres relasjon. Den andre fremgangsmåten er at overgriperen selv sender bilder vedkommende ønsker å motta, gjerne bilder overgriperen har funnet på internett eller mottatt av andre barn, dette for å vekke tillitt hos barn og unge som igjen fører til at overgriperen mottar bilder eller filmer. Den tredje måten er å be om seksualiserte bilder eller filmer i bytte mot noe barn eller unge ønsker, som for eksempel penger, tobakk eller alkohol. Det viser seg også at overgriperne kan bruke allerede innsendte bilder eller filmer til å presse barn og unge for mer, og gjerne grovere materiale. Kripos mener at overgriperne har som formål å enten få

mer seksualisert innhold bra barna, utføre fysiske seksuelle overgrep eller økonomisk vinning.

Flere tall viser at det er stadig økende prosent av barn i alderen 11-15 år som blir utsatt for seksuelle overgrep via internett. Den britiske organisasjonen Internet Watch Foundation forklarer dette med at barn og unge i denne alderen produseres bildene eller filmene selv, på eget initiativ eller med forledelse eller utpressing av overgripere (Kripos, 2019, s. 51).

4.2 De utsatte barn og unge – Barns tilknytning og seksuelle utvikling

I utviklingspsykologisk forskning er tilknytning det begrepet som anses som viktigst (Tetzchner, 2019). Når man snakker om tilknytningsteori er John Bowlby et sentralt navn i studier som omhandler dette, han beskriver tilknytning som en grunnleggende egenskap om hvordan mennesker evner å knytte bånd til andre mennesker, hvordan man skaper relasjoner til andre «på en måte som er felles for alle mennesker» (Tetzchner, 2019, s. 541). Hvordan dette læres har stor betydning for hvordan mennesker fungerer i samspill med hverandre i fremtiden.

Barn er fra fødselen av svært avhengig av noen som er der for å ivareta deres behov, som å gi dem nødvendig omsorg for å overleve. Barn trenger blant annet ernæring, stell, trygghet og sosialisering. Forskjellige forskere på har forskjellig fokus på hva de legger til grunn på hva som er sentrale behov barn har fra tidlig levealder. Noen kan hevde at barn kun trenger ernæring. Barnet selv er ikke i stand til å dekke sine egne behov, som ernæring, beskyttelse, trygghet og sosialisering, de har derfor noe Bowlby (1982, sitert i Tetzchner, 2019) kaller tilknytningsatferd. Tilknytningsatferd beskrives som en eller flere typer atferd barn benytter seg av for å søke ulike behov og tilknytningspersoner som kan tilfredsstille behovene. Tilknytningspersonene blir ofte de personene som responderer på barnets behov eller tilknytningsatferden til barnet. Motsatt har vi Ainsworth som mener at tilknytningsatferden barnet viser er knyttet til hvordan barnet har erfart sensitiviteten eller reaksjonene tilknytningspersonene har gitt barnet. Forskjellene i tilknytningsatferden henger sammen med hvordan tilknytningspersonene har reagert på barnet. Videre blir det poengtert at trygghet i relasjonen er basert på pålitelighet, forutsigbarhet og tilgjengelighet, noe som sammen utgjør sensitivitet (Tetzchner, 2019, s. 548). Ainsworth konkluderte med at sensitivitet er en viktig forutsetning for en sikker tilknytning til barnet. Denne konklusjonen har høstet litt kritikk i etterkant da det ikke er andre studier som viser en sterk sammenheng mellom reaksjonene som for eksempel mødre har og tilknytningen til dem. I dette tilfelle kan man ikke fastslå det

ene eller det andre, da det sannsynligvis er en sammenheng mellom Bowlby og Ainsworth sine studier på tilknytningsatferd.

Det er også forsket på mulige skader av dårlig eller svak tilknytning. Det kan derfor slås fast at tilknytning er viktig, både for å tilfredsstille primære behov som mat, men også sosialisering og føle trygghet og beskyttelse. Det å vise sensitivitet overfor signaler og atferd barn gis er viktig slik at barn føler seg sett, hørt og beskyttet. Det å vite at det alltid er noen der når du trenger det. I senere tid kan det føre til at barn blir tryggere på seg selv. Men på en annen side kan dette også problematiseres, hvis tilknytningspersoner viser for mye sensitivitet i form av ustabile emosjoner, kan barn igjen motta forstyrrede signaler som kan gjøre de utrygg. Det er derfor viktig å vite hva som legges til grunn for sensitivitet og hvilke former som kan være skadelig og hvilke former som kan være beskyttende. Det er viktig å skille på nødvendig beskyttelse og overbeskyttelse slik at barn blir i stand til å utforske verden og lære på egenhånd.

Seksualitet er en del av menneskets personlighet og har innflytelse på vår fysiske og psykiske helse helt fra unnfangelsen av (Aasland, 2021, s. 8). Det vil si at barn er avhengig av omsorgspersonene rundt seg for å ivareta primære behov og sikker tilknytning som forklart tidligere. Ved dårlige eller skadelige omgivelser vil også seksualiteten påvirkes, da barn tilegner seg kunnskap, erfaringer eller holdninger omsorgspersonene har, og dette er med på å påvirke barn seksuelle bevissthet. Videre vil dette legge grunnlag for barns mulighet og selvtillit til å si ja eller nei til seksuelle handlinger (Aasland, 2021, s. 15 og 49).

Når man ser på barns seksuelle utvikling kalles den første fasen «oral fasen», og den gjelder fra barnet er født til ca. barnet er 18 måneder gammelt. Allerede i denne perioden utvikles tillit og mistillit, barnet utvikler sugerefleks slik at det kan tilegne seg mat, nærhet, ereksjon og lubrikasjon og evnen til å få orgasme. Fra barnet er ca. 18 måneder til 3 år, kalles fasen «anale fasen». I denne fasen blir barnet bevisst på seg selv og sin egen kropp, forskjeller på kropp, sine egne kjønnsorganer og utvikler språket og mulighet til å lære seg ord på forskjellige kroppsdeler. Det må også nevnes at i denne fasen utvikles også selvstendigheten på disse områdene eller motsatt at barn kan føle på skam eller tvil på overstående utvikling. (Langfeldt, 2000, sitert i Aasland, 2021, s. 29). Barn seksualitet utvikles videre jo eldre de blir, og etter hvert kommer også puberteten. I denne oppgaven ville jeg sette søkelys på hvor tidlig barns seksualitet og seksuelle utvikling faktisk opptrer, slik at man bedre kan forstå hvordan barn kan oppleve seksuelle overgrep fra tidlig alder.

Hvordan man bør snakke med barn og unge om seksualitet, følelser og kropp er et spørsmål de fleste stiller seg. Mange kan kvie seg for redsel for å krenke, eller kanskje vekke en nysgjerrighet hos barn og unge, som gjør at foreldre, lærere eller andre utsetter å snakke med barna om tematikken. Noen tenker kanskje også at de venter såpass lenge at de har lært om det på skolen eller hørt det av venner eller andre de omgås. Hvis både de hjemme, skolen og barnehagen tenker det samme, faller på en måte barna mellom to stoler og får aldri muligheten til å snakke og lære åpent om seksualitet, kropp og følelser. Som Aasland (2021, s.15) skriver i boka *Barna og seksualiteten*; «Hvis man i oppveksten aldri har kunnet snakke om seksualitet med voksne man er fortrolig med, vil det heller ikke være lett å sette ord på – eller forstå – sine egne eller andres seksuelle følelser eller tanker». Aasland (2021) poengterer også viktigheten av å gi barn mulighet til å lære seg ord på genitalier på lik linje som man lærer barn ord på andre deler av kroppen. Hun poengterer viktigheten av å lære å snakke om følelser og seksualitet for å bli trygg i seg selv, samtidig som det kan være med på å styrke barn og unge til å ta gode valg overfor seg selv. Barn lærer det meste av de de omgås med som omsorgspersoner, barnehage, skole og venner. Hvis barn ser at voksne har vanskelig om å snakke om seksualitet, genitalier og følelser vil de tilegne seg kunnskap om at dette er noe man ikke snakker om. Dette vil muligens igjen føre til at tematikken vil videreføres som et tabubelagt område. Samtidig kan de voksnes måte eller holdninger til temaet påvirke barn og unge i møte med omgivelsene. Et sitat fra Aasland (2021, s. 21) som beskriver hennes engasjement og viktigheten av å gi barn og unge kunnskap om seksualitet; «De må gis kunnskap og språk om genitalier, kropp, seksualitet, pubertet og kroppslig utvikling, forplantning og følelser. Da kan de selv etter hvert uttrykke seg med ord som beskriver følelser og seksualitet, slik de allerede har ord for andre steder på kroppen.». Det påstås også at barn som har kunnskap om dette tør og vil raskere fortelle om eventuelle seksuelle overgrep, barna har et bevist forhold til hvem de vil dele kroppen sin med og vet hvordan man kan si ifra dersom noe ikke føles greit (Aasland, 2018, s. 69).

4.3 Skadevirkninger av seksuelle overgrep via internett

Hvilke skadevirkninger seksuell utnyttelse av barn og unge via internett kan gi, kan blant annet variere ut ifra hvilke typer utnyttelse de har blitt utsatt for, hvor langvarige de har vært og hvor alvorlig eller belastende de har vært (Kvello, 2019, s. 299). I denne oppgaven belyser jeg skadevirkningene og konsekvensene på et generelt nivå, uten hensyn til om de har blitt forledet inn i seksuell kontakt eller om de fremstilles i overgrepsmaterialer.

Barnafrid (2017, referert i Kripos 2019, s. 56-57) poengterer at skadevirkningene etter å ha blitt utsatt for seksuelle overgrep via internett kan være like skadelige som fysiske overgrep, dette indikerer at fysiske seksuelle overgrep og seksuelle overgrep på internett anses å være like alvorlig.

Det viser seg at barn som lever under omsorgssvikt, eller på annen måte har et dårlig forhold til sine foreldre, familie eller venner kan være mer utsatt for seksuelle overgrep via internett, og lar seg lettere påvirkes av forledelse til å utføre og sende bilder eller filmer av seksuelle handlinger (Aanesrød & Mossige, 2018, s.82). I rapporten av Kripos (2019, s. 7) skriver de: «Både forskning og Kripos erfaringer tilsier at det ofte er de ekstra sårbare barna som blir utsatt for overgrep». Det viser at det også finnes en sammenheng mellom sårbarhet for å bli utsatt for seksuelle overgrep via internett og psykiske plager som for eksempel, depresjon og ensomhet, omsorgssvikt og økonomisk situasjon hos barnet eller i familien. Slike sårbarheter kan fanges opp av overgriperne, som igjen utnytter disse for egen vinning (Aanesrød & Mossige, 2018, s. 19).

I undersøkelser hvor de som har blitt utsatt for overgrep deltok, viser det at det er flere skadevirkninger som er gjengangere. En av skadevirkningene er redsel, hvor barn og unge er redd for å bli gjenkjent, for at foreldre eller venner skal se det og at noen skal tro at de har deltatt frivillig i den seksuelle utnyttelsen (Kripos, 2019, s.52). Barn og unge kan også oppleve redsel for at det de har blitt utsatt for skal vites av andre da de har vært utsatt for trusler fra overgriper.

Følelsen av skam og skyld er utbredte reaksjoner etter seksuelle overgrep, og personer som har blitt utsatt for overgrep i barndommen har en risiko for å bli utsatt for overgrep senere i livet. Hva som ligger i grunn for denne økte risikoen er det fortsatt ikke nok kunnskap om. (Thoresen & Hjemdal, 2014, s.137). De konkluderes også med at noen av de som har blitt utsatt for seksuelle overgrep kan skjule hva de har blitt utsatt for da de føler på ansvar, skyld og skam over det som har skjedd. Barn og unge kan også benekte eller føle på en vegring av det som har skjedd. Skammen kan også knyttes opp mot følelsen av å ha sviktet foreldrene sine, ved at de har gitt etter for seksuell utpressing fordi om foreldrene eller andre har sagt at de ikke bør det. Skammen kan også knyttes til følelsen av skyld. (Kripos, 2019, s. 53 og 59). Skyldfølelsen kan komme av at barn og unge var med på og likte oppmerksomheten de fikk på internett av overgriperen, den kan komme av skyld og skam over at de i perioden syntes det var spennende og i noen tilfeller til og med oppsøkte overgriperen (Aasland, 2018, s. 87).

Samtidig poengterer Kripos (2019, s. 57) at følelsen av skam kan reduseres dersom barn og unge ikke føler seg alene av å bli utsatt for seksuelle overgrep.

Skadevirkninger som barn og unge kan påføres etter seksuell utnyttelse på internett kan blant overnevnte og annet være følelsen av svik, usikkerhet også knyttet til seksualiteten, tap av selvbilde og selvfølelse. Skadevirkningene kan være med barn og unge gjennom voksenlivet og kan i ytterste konsekvens gi psykiske plager som de må lære seg å leve med livet ut. I følgende vil jeg presentere utvalgte psykiske plager som kan forekomme som konsekvens etter seksuelle overgrep generelt, men som er like relevant for overgrep som skjer via internett. Fosse & Dersyd (2007) referert i Kvello (2019, s. 299) sier at mellom 22-35% av pasientene i psykisk helse i Norge, er blitt utsatt for seksuelle overgrep. Dette gir et bilde av psykiske lidelser som konsekvens etter at barn og unge er blitt utsatt for seksuelle overgrep. Kvello (2019, s. 300) ramser opp følgende konsekvenser av seksuelle overgrep:

«Angstlidelser, depresjoner, personlighetsforstyrrelser, psykoser, PTSD, rusmiddelmisbruk, schizofreni, selvskadning, selvmord, ulike former for seksuelle vansker.» Videre vil jeg presentere traumbegrepet mer inngående som konsekvens av seksuelle overgrep.

Når vi er inne på skadevirkninger etter seksuelle overgrep vil traumbegrepet være sentralt. Traumbegrepet kan brukes som begrep om selve hendelsen og om plagene som kan vedvare etter hendelsen (Søftestad, 2018, s. 75). Traume kan defineres som; «traume er en hendelse eller vedvarende betingelser som overvelder personens kapasitet til å integrere den emosjonelle opplevelsen, og som oppleves som en trussel mot eget, eller nære andres, liv eller kroppslig integritet.» (Saakvitne et al., 2000, sitert i Nordanger & Braarud, 2017, s. 19). Barn som misbrukes seksuelt kan vedvare over tid, i slike tilfeller brukes ofte begrepene «komplekse traumer» eller «kroniske traumer». De forekommer ofte ved at barn over tid lever med store kontinuerlige belastninger, redsel og påkjenninger. Man kan også få et traume av en enkelt hendelse, men da ofte kalt «enkeltraume» (Søftestad, 2018, s. 75-76). De som også kan kjennetegnes av traumer påført etter seksuelle overgrep er at det er tabubelagt. Da viser det seg at det er vanskeligere å prate om, slik at det blir fortiet, barn og unge kan undertrykke minner og følelser som kan føre til psykiske lidelser, relasjonelle eller sosiale problemer. Ved at de utsettes for tabuiserte traumer kan barna bli frarøvet mulighet for beskyttelse og støtte til å håndtere de påkjenningene de kan få.

4.4 Resiliens

Resiliens handler om motstandsdyktighet. Det avhenger også av hvor mange beskyttelsesfaktorer barnet har før, under og etter belastende hendelser eller situasjoner som gjør eller hjelper barnet med å komme seg uten varige mén. Bunkholdt og Kvaran (2019, s. 61) beskriver resiliens hos barn hvis de til tross for at de lever eller har levd under omsorgssvikt eller har opplevd traumatiske hendelser ikke utvikler psykiske lidelser. Det kan også beskrives som at barnet etter belastningen kan fungere som normalt eller opprettholde en viss fungering.

Det skal poengteres at det kan være store variasjoner mellom enkelte individer, og dermed forskjeller hvordan individene påvirkes av omgivelsene og belastende livshendelser. Barn, unge og voksne er ulikt påvirkbare og har ulik sårbarhet. De kan oppleve trygghet og beskyttelse på forskjellige måter, gjerne i sammenheng med tilknytningsatferd og erfaringen de har med tilknytningspersoner i oppveksten.

Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer som er med på å påvirke resiliens kan handle om omsorgssituasjonen du hadde som barn og forskjellige typer oppvekstsvilkår, den enkeltes personlighet, funksjonshemninger, erfaringer med rusmidler, psykiske sykdommer eller andre forhold som påvirkes av samfunnet som for eksempel fattigdom.

Diskusjon / Drøfting

Reikås og Røren (2021) starter boken med å poengtere at det å bekjempe noe vi ikke har kunnskap om er så å si umulig. Reikås selv har erfaring som avsnittsleder i politidistrikt og mener at bekjempelse og forebygging av seksuelle overgrep mot barn over internett er en stor oppgave for politiet alene, og at samfunnet har et ansvar, og får å klare å gjøre det, må man vite hva som skjer og hvor det skjer.

Hvordan prøver barn og fortelle at det de har opplevd ikke følte helt greit? Her mener Reikås og Røren (2021) at barn tester om personene de prøver å fortelle dette til tåler å høre det, gjerne med små drypp av informasjon. Her er erfaringene til flere som Reikås og Røren (2021) og Aasland (2018) at voksne personer synes det er ubehagelig og kanskje heller starter med å snakke om noe annet, bagatelliserer eller spør om barna er helt sikre på det de forteller? Da kan personene som barna prøver å fortelle dette til så tvil i det de sier, og dermed føre til at barna lukker seg mer. Hvor lang tid tar det igjen før de prøver å fortelle, eller prøver de noen gang igjen å snakke om det? Barn og unge møter som regel livet slik de

har blitt tillært eller erfart fra sine omsorgspersoner eller andre viktige voksenpersoner. Barn vil også på bakgrunn av dette snakke om seksualitet, kropp og følelser mest sannsynlig på like måter som de voksne. Hvis voksne selv har et av et avklart forhold til kropp og seksualitet, og har snakket om dette til barn, vil det mest sannsynlig speile seg til barn og unge. Hvis de voksne kjenner på ubehag i samtaler med barn, avbryter barnet, eller retter på ordvalg, kan barnet bli taust (Aasland, 2021, s. 78).

Lære barn om kroppen slik at de blir i stand til å sette grenser og sette ord på følelser eller handlinger de har blitt utsatt for, dette kan gi en forebyggende effekt mot seksuelle overgrep mot barn på internett, da barn og unge er mer beviste sine grenser og risikoene som finnes. Her bør det også poengteres at det ikke er barns eget ansvar å passe på at egne grenser ikke blir brutt, vi på sammen hjelpe barnet ved å være trygg på seg selv, for å gi motstandsdyktighet til risikoer og muligheter som rører seg på det store internettet. Og det handler ikke om at barn ikke har lært seg å sette grenser overfor sin seksualitet eller kropp dersom de blir utsatt for seksuelle overgrep på internett. Her handler det like mye om maktbalansen mellom overgriper og barn og unge, hvor maktbalansen ofte havner i overgriperens favør. Overgriperne kjennetegnes av at de ofte manipulerer og har god kunnskap om hvordan man ordlegger seg i samtaler med barn og unge. Det vi derimot kan få ut av å lære barn å sette grenser overfor seg selv, og har kunnskap om sin kropp og seksualitet er å gjøre dem kompetente til å sette ord vonde følelser og hendelser. Har barn og unge erfart trygge voksne personer som de kan betro seg til i tillegg vil dette mest sannsynlig være en beskyttelsesfaktor for overgrep. Jeg undrer meg hvis barn ikke har fått erfart eller kunnskap om seksualitet, kropp og grenser, hvordan skal vi da forvente at barn og unge skal fortelle om seksuelle overgrep dersom de ikke har kjennskap til at det ikke er greit det de blir utsatt for? Aasland (2021, s. 92) oppsummerer dette slik:

Barn skal vite at de selv har rett til å bestemme hva andre kan gjøre med dem. Men ansvaret for å sette grenser overfor større barn eller voksne som begår seksuelle overgrep mot dem – eller på annen måte gjør dem vondt, fysisk eller psykisk – er ikke deres. Dette ansvaret, og skylden, vil alltid ligge hos overgriperen.

«Trygge voksne som har kunnskaper, gir gode svar» (Aasland, 2021, s. 8). Det å ha trygge voksne rundt seg som sitter på kunnskap nok om barns seksualitet og hva som rører seg på internett, kan føre til at barn og unge våger å snakke med dem om de vanskelige tingene. Det kan igjen føre til at tabu om temaet blir mindre og følelsen av å være avslappet å trygg på seg

selv, kroppen og seksualiteten sin forsterkes. Om dette kan bidra til at det blir vanskeligere for overgripere på internett å begå overgrep mot barn og unge, er kanskje fortidelig å fastslå, men det kan tenkes at det kan være med som en motstandskraft, slik at kanskje ikke fullt så mange blir utnyttet på internett.

Som tidligere skrevet i teoridelen, gir Aasland (2021) innføring i viktigheten av å lære barn og sette ord på kropp generelt og genitalier. I følgende vil jeg beskrive et eksempel på følger dersom man som voksne personer «pynter» på ord for å skåne barn og unge for de riktige beskrivelsene på kroppen.

Eksempel: Et barn i en barnehage snakker med personalet om hva hun har drevet med i helgen. Hun forteller om at onkelen har tatt på, og lekte med «blomsten» hennes, noe hun ble veldig lei seg av og som ikke føltes greit. Denne samtalen bet ikke personalet seg særlig merke til før mor noen uker senere forteller ved levering at barnet må smøres med salve da hun har sår på «blomsten» sin.

I denne situasjonen har barnet forsøkt å fortelle om noe hun ikke likte, men opplevde å ikke bli tatt på alvor. Hvis barnet har hatt riktige ord i denne situasjonen, ville den blitt fanget opp og forstått av personalet på et tidligere tidspunkt.

Det er viktig for alle som arbeider med barn som barnevernspedagoger, i barnehage eller i skole og ha forståelse og kunnskap slik at man kan ta en vurdering av hva som er vanlig seksuell utvikling, og hva man ser på som bekymringsfull seksuell atferd. Barn seksualitet bør ikke forveksles med de voksnes seksualitet. Aasland (2021, s. 55) poengterer at «alle barn må gis kunnskap om at de bestemmer over sin egen kropp, lyst og kontroll – og over hvem de vil dele den med (klemme, holde i hånden, sitte på fanget, kile, ruske i håret, bli med på overnatting og så videre)».

Vi kan si mye om konsekvensene som kan følge av seksuelle overgrep, men samtidig poengterer Kripos (2019) at vi vet mindre om skadevirkningene det kan føre med seg at overgrepene dokumenteres via internett. I Kripos rapport skriver de: «Forskning tilsier at deling innebærer en stor tilleggsbelastning, og mange forteller at de føler at overgrepet aldri tar slutt.» (Kripos, 2019, s. 7).

Hvis det er mulig å finne et mønster på hvem som begår seksuelle overgrep mot barn og unge på internett, sier Reikås og Røren (2021) at overgriperne selv forteller at de stadig måtte flytte grenser for å bli seksuelt tilfredsstilt, noe som førte dem enda lengre inn på nett og pushet

stadig sine egne grenser. Følelsen av å være alene og ikke mulighet til å få hjelp førte de inn i et fellesskap på internett som omhandlet interesse og tilfredstillelse av overgrep mot barn.

Justis- og beredskapsdepartementet skriver i sin rapport fra 2021 at regjeringen vil gjennomføre flere grep for å sikre kompetanse og kunnskap for å forebygge internettrelaterte overgrep. Dette ved å blant annet vurdere og eventuelt sikre at tematikken er godt ivaretatt ved relevante profesjonsutdanninger og legge til rett for mer forskning på barns hverdag på internett og dens risiko. De poengterer også at «voksenpersoner rundt barn må kjenne til risiko som barn utsettes for på internett slik at de kan støtte barna i sin digitale hverdag». (Justis og beredskapsdepartementet, 2021, s. 27).

Både Reikås & Røren (2021), Aasland (2018) og Kvello (2019), poengterer at for å oppdage at barn og unge blir utsatt for seksuelle overgrep må du erkjenne at du ikke ser det før du tror at det kan skje. Med andre ord er det motsatt enn det vanlige ordtaket sier «man tror det ikke før man ser det», og er avhengig av at man sitter på kunnskap om temaet og vet og tør å tenke at seksuelle overgrep mot barn og unge på internett er noe som forekommer.

Avslutning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å gi en forståelse for omfanget av seksuelle overgrep og seksuell utnyttelse av barn og unge på internett, samtidig vist til kunnskap om utviklingen til barn og unge og konsekvenser det kan gi hvis de blir utsatt for dette. Videre har fokuset vært rettet mot hva litteraturen sier om kunnskap om temaet kan være en faktor for å bekjempe eller avdekke utviklingen av seksuell utnyttelse av barn og unge på internett.

Så til problemstillingen; hvordan kan økt kunnskap om digitale overgrep forebygge seksuelle overgrep mot barn og unge via internett?

Det første kan være ved å gi barn og unge kunnskap om seksualitet, kropp og følelser og lære barn gode og riktige ord og språk, slik at de kan sette ord på følelser de har eller hva de har opplevd på både godt og vondt. Ved å sette søkelys på dette, legger vi grunnlaget for at barn og unge i alle fall har mulighet til å fortelle dersom de opplever noe krenkende eller seksuelle overgrep via internett.

Det andre som kan bidra til å forebygge seksuelle overgrep mot barn og unge via internett er at skoler, barnehager, i hjemmet og andre som jobber med barn, som helsetjenester og barnevern innehar kompetanse om hvordan overgripere opererer på internett. At de kjenner til hvor overgripere oppholder seg og hvordan typiske fremgangsmåter kan være, og samtidig

innehar kompetanse om hvordan barn kan bli påvirket av overgriperne. De bør også ha kjennskap til mulige reaksjonsmønstre de får, og kunne bidra til at voksne og profesjonelle vet hva de ser etter og dermed lettere vekker mistanke og tør å tenke tanken dersom den oppstår. Her bør det poengteres at de voksne og de profesjonelle må være trygge nok til å handle på mistanken for å hjelpe de enkelte barna, det hjelper ikke å se tegnene og tenke tankene, det må også handler etter kompetansen og kunnskapen om tematikken som disse voksne bør inneha.

Den tredje faktoren kan knyttes sammen med den andre faktoren ved at voksne trygge personer som innehar kunnskap på tematikken kan dele denne og lære barn og unge om hva som rører seg på internett, videreformidle læring til barn og unge om seksualitet, følelser, kropp og grenser. Barn bør også få gode erfaringer ved å snakke med voksne. Det kan føre til at barn og unge blir tryggere på internett, og barn og unge kan få en opplevelse av at voksne rundt dem engasjerer seg både i livet de har i virkeligheten og livet som rører seg digitalt. Reikås & Røren, (2021, s.7) oppsummerer dette godt med denne setningen; «... vet at kunnskap er den beste beskyttelsen vi kan gi barn og unge».

Det fjerde punktet jeg vil nevne som kan bidra til at økt kunnskap om digitale overgrep mot barn via internett er; for å forebygge at det skjer nettrelaterte overgrep er viktigheten av det finnes personer som tåler å ta imot og i tillegg forstår det barn forsøker å fortelle. Trygge voksne rollemodeller som evne å vise tillitt oppnår gjerne tillitt tilbake.

Det femte punktet som vil være relevant for å besvare problemstillingen er viktigheten av å samarbeide på tvers av etater. Tverrprofesjonell og tverrfaglig kompetanse og samarbeid på tvers av alle berørte fagfelt vil være avgjørende i saker som omhandler seksuelle overgrep via internett. Alle fagfelt bør jobbe sammen for å hindre at noen faller mellom de forskjellige profesjonene, og at det ikke finnes uoppklarte grenseoppganger i det tverrfaglige samarbeidet. I historien fra praksisperioden beskrevet i innledningen, mener jeg at det kunne ha vært avgjørende for saken hvis man kunne sett på den i helhet, og i tett samarbeid med politiet for å finne den beste fremgangsmåten for å ivareta barnet og omsorgspersonene.

Samtidig er det viktig å tenke på at seksuelle overgrep mot barn generelt er et svært tabubelagt tema, noe som gjør at barn og unge som opplever det kan ha vansker med å snakke om det, og deretter kan det tenkes at det blir vanskeligere å utføre forskning på det. Det at temaet oppleves som tabu kan også føre til at de som begår slike handlinger ikke søker hjelp, men føres enda lenger inn i det mørke nettet hvor grenser ikke finnes, og de trekker seg mer

bort fra samfunnet for øvrig. Blir det da lettere å nå ut til overgriperne og sette inn tiltak slik at de ikke «pusher» grenser?

Det å ha kunnskap om at det kan skje og hvordan det skjer og hvor det skjer kan være med på å gjøre det vanskeligere for overgripere å begå overgrep, det kan også gjøre tema mindre tabubelagt, slik at barn og foreldre, hjelpeinstanser som barnevern kan snakke om det uten et ubehag som fører til at man tier.

For at alle som arbeider med, eller omgås barn skal få en bedre forståelse for hva som kan røre seg på internett hos barn må man lytte på deres historier og erfaringer, små som store. Da bør vi alle håndtere å lese bøker, og forklaringer på hva noen barn har blitt utsatt for, for å selv få kjennskap og kunnskap om mulighetene som finnes på internett og deretter forstå konsekvensene av dette. Denne kunnskapen kan være nyttig i jobben som samfunnet, barnevernspedagoger, barnehagelærere, lærere, helsesykepleiere og mange flere yrker må gjøre for å avdekke overgrep eller seksuell utnyttelse av barn og unge over internett, og forhindre at nye barn blir utsatt for dette i fremtiden. Vil oppfordre foreldre og andre som omgår barn og unge å ha stadig et skråblikk på barns nettbruk, og at de søker kunnskap om de er utrygge selv. Åpenhet og god dialog med for eksempel oppvekstsentre er viktig for å klare å holde tritt med den digitale utviklingen og hvor barn rører seg på internett også for omsorgspersoner. Alle har et ansvar for å jobbe mot et samfunnsproblem som omhandler det mest uskyldige, sårbare og kjæreste vi har – altså barna.

Litteraturliste

- Aanesrød, L. M. T. & Mossige, S. (2018) *Nettovergrep mot barn i Norge 2015-2017*. Oslo: NOVA, OsloMet.
- Aasland, M. W. (2021) *Barna og seksualiteten* (2. utg.) Oslo: Cappelen Damm.
- Aasland, M. W. (2018) «... si det til noen ...» (3.utg.) Oslo: Cappelen Damm.
- Barnevernloven. (1992) Lov om barneverntjenester. (LOV-1992-07-17-nr.100).
- Barne- og familiedepartementet. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2022, 01.juni). *Statistikk fra sentrene mot incest og seksuelle overgrep*. Hentet fra: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/sentrene_mot_incest_og_overgrep_i_Norge/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020, 10.november). *Omsorgsovertakelser*. Hentet fra: https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/barn_med_tvangsvedtak/omsorgsovertakelser/
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2021) *Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn. Nasjonal strategi for samordnet innsats 2021-2025*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/2915ff68eb2849edb3218055be32d8cb/strategi-mot-internettrelaterte-overgrep-mot-barn_uu.pdf
- Kripos (mars 2019) *Seksuell utnyttelse av barn og unge over internett*. Oslo. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/seksuelle-overgrep-mot-barn/seksuell-utnyttelse-av-barn-over-internett.pdf> .
- Kvello, Ø. (2019) *Barn i Risiko. Skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- MedieNorge. (Hentet dato: 09.09.2022). *Andel med tilgang til smarttelefon*. Hentet fra: <https://www.medienorge.uib.no/statistikk/aspekt/tilgang-og-bruk/388>

MedieNorge. (Hentet dato: 09.09.2022). Andel med tilgang til internett. Hentet fra:

<https://www.medienorge.uib.no/statistikk/aspekt/tilgang-og-bruk/347>

Nordanger, D., Ø. & Braarud, H., C. (2017) *Utviklingstraumer. Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget.

Reikås, H. & Røren, I. (2021). *Det mørkeste rommet. Historien om Dark Room – Norges mest omfattende jakt på nettovergrepere*. Oslo: Kagge Forlag.

Staksrud, Elisabeth & Ólafsson, Kjartan (2019). *Tilgang, bruk, risiko og muligheter. Norske barn på Internett. Resultater fra EU Kids Online-undersøkelsen i Norge 2018*. EU Kids Online og Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo. Hentet fra: <https://www.uio.no/english/research/strategic-research-areas/nordic/research/research-groups/living-the-nordic-model/news/eu-kids-online-hovedrapport-for-norge-2019.pdf>

Søftestad, S. (2018) *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tetzchner, S. V. (2019). *Utviklingspsykologi*. (2. utgave). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Thoresen, S & Hjemdal, O. K. (2014) *Vold og voldtekt i Norge. En Nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. (Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKTVS), 1/2014). Hentet fra:

https://www.nkvtv.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf

